

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol

ADRODDIAD BLYNYDDOL Ynys Môn Medi 2016 – Awst 2017

Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes
Delyth Molyneux

CYNNWYS

ADRAN 1: CRYNODEB GWEITHREDOL

- 1.1 Rhagair gan Gadeirydd CYSAG: Cynghorydd Dylan Rees

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG YNYS MÔN

- 2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol
- 2.2 Y Maes Llafur Cytûn
- 2.3 Pa mor dda yw safonau?
- 2.4 Ymateb yr Awdurdod Addysg Lleol
- 2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru
- 2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN
- 2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

- 3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG
- 3.2 Aelodaeth CYSAG Môn 2016-17
- 3.3 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd
- 3.4 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad
- 3.5 Templed CYSAG Môn ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol
- 3.6 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol
- 3.7 Cynllun Gweithredu CYSAG Môn 2016-18

**ADRAN 1:
CRYNODEB GWEITHREDOL**

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliaid clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Rhagarweiniad gan y Cadeirydd

Braint i mi unwaith eto, fel Cadeirydd CYSAG Ynys Môn, yw cael cyflwyno Adroddiad Blyneddol 2016/17. Yn ystod y deuddeng mis diwethaf gwelwyd rhai newidiadau yn y Pwyllgor ac rwy'n falch o groesawu aelodau'r newydd canlynol – y Cynghorwyr Glyn Haynes, Bryan Owen ac Alun Roberts o Gyngor Sir Ynys Môn, ynghyd â Ms Anest Frazer sy'n cynrychioli'r Eglwys yng Nghymru. 'Rwyf hefyd yn falch o ddweud ein bod wedi gallu cadw mewnbnw amhrisiadwy Mr Rheinallt Thomas, un o'n haelodau mwyaf profiadol, sy'n parhau i wasanaethu ar y Pwyllgor fel cynrychiolydd y Cyngor Ysgolion Sul.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi parhau i wneud cynnydd yn y meysydd allweddol a ganlyn:

- a) Derbyn a dadansoddi adroddiadau hunanarfarnu'r ysgolion. Cyflwynwyd cyfanswm o 11 o adroddiadau yn ystod 2016-17.
- b) Monitro addoli ar y cyd o fewn yr ysgolion. Mae aelodau'r pwyllgor yn parhau i ymweld ag ysgolion i weld natur yr addoli drostynt eu hunain ac, yn aml, maent yn adrodd yn ôl eu bod wedi eu hysbrydoli gan yr hyn a welsant.
- c) Nodi arfer da trwy dderbyn cyflwyniadau yn ein cyfarfodydd gan ysgolion a ddewiswyd ac y gellir eu rhannu wedyn.

Fel sy'n arferol, mae nifer o argymhellion allweddol yn yr Adroddiad. Caiff yr holl argymhellion hyn eu cynnwys wedyn yn ein Cynllun Gweithredu parhaus a fydd yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu hynny. Ar hyn o bryd mae'r Cynllun Gweithredu yn canolbwyntio ar bedair blaenoriaeth, sef:

- 1: Datblygu arweinyddiaeth dda mewn addysg grefyddol ac addoli ar y cyd;
- 2: 'Dyfodol Llwyddiannus': Argymhellion Donaldson ac Addysg Grefyddol;
- 3: Cefnogi athrawon uwchradd wrth iddynt baratoi a chyflwyno'r maes llafur TGAU newydd ar gyfer Astudiaethau Crefyddol;
- 4: Hyrwyddo addoli ar y cyd o ansawdd da.

Bydd angen adolygu'r blaenoriaethau uchod ymhen tua 12 mis i baratoi ar gyfer y cwricwlwm newydd wrth i ysgolion yng Nghymru ymateb i argymhellion a wnaed gan yr Athro Graham Donaldson yn ei adroddiad "Dyfodol Llwyddiannus". Yn sicr, bydd newidiadau mawr yn y cwricwlwm a bydd rôl Cymdeithas CYSAGau Cymru (y corff cenedlaethol) yn hanfodol wrth ddarparu mewnbnw i Lywodraeth Cymru ar unrhyw newidiadau arfaethedig. Wedi mynychu fy nghyfarfod cyntaf o Gymdeithas CYSAGau Cymru, rwy'n hyderus y bydd y pwyllgor hwn, yn ddi-os, yn llais cryf i sicrhau nad yw pwysigrwydd addysg grefyddol yn cael ei ddibrisio.

Yn olaf, hoffwn eto gynnig fy niolchgarwch diffuant i'm cyd-aelodau am eu hymroddiad trwy gydol y flwyddyn ac i'r swyddogion ymroddgar y mae eu cymorth mor hollbwysig. Diolch yn arbennig unwaith eto i Miss Bethan James, yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant ar gyfer GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion) y mae ei chyfraniad a'i harweiniad mor hanfodol i'n llwyddiant.

Y CYNGHORYDD DYLAN REES
CADEIRYDD CYSAG MÔN

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG MÔN

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliaid clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008).

Prif swyddogaeth CYSAG yw, *'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'*. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a).

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- ddadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- wirio adroddiadau arolygiadau ESTYN rhag ofn bod cyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd';
- wahodd athrawon a phenaethiaid i rannu eu harferion da gyda'r aelodau yn y cyfarfodydd tymhorol;
- ymweld ag ysgolion, trwy wahoddiad ar hyn o bryd, er mwyn mynychu sesiwn addoli ar y cyd.

2.3.1 Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion

Ers cyfarfod CYSAG Môn ar 14 Chwefror 2011, penderfynwyd parhau â'r drefn a sefydlwyd eisoes, ac i ofyn i benaethiaid lenwi'r daflen hunan arfarnu ddiwygiedig i fonitro safonau. Mae CYSAG Môn, penaethiaid ysgolion Môn ac aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi cymeradwyo'r templed a luniwyd mewn ymateb i'r Fframwaith Arolygu Newydd (gweler Atodiad 3.5). Mae clerc CYSAG Môn, sy'n swyddog addysg gyda Chyngor Ynys Môn, yn gyfrifol am ddsbarthu a chasglu'r hunan arfarniadau. Derbyniwyd 11 adroddiad yn ystod 2016-17, sef 21% o ysgolion Môn.

	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Nifer o adroddiadau	6/53	8/53	12/53	11/53
% o ysgolion Môn	11%	15%	22%	21%

Cyn 2013, roedd Cwmni CYNNAL wedi llunio canllawiau a phatrymlun ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd er mwyn cynnig arweiniad i benaethiaid ac athrawon ar sut i fynd ati i gynnal ymarferiad hunan arfarnu a'r math o feini prawf dylent fod yn mesur eu hunain yn eu herbyn. Cyflwynwyd canllawiau ar gyfer arsylwi gwersi, arfarnu samplau o waith dysgwyr, dadansoddi data, dod i farn ar safonau sgiliau trawsgwricwlaidd, ac ar drafod â disgyblion. Mae'r Ymgynghorydd Her sy'n cefnogi CYSAG Môn yn cynnal gweithdai hunan arfarnu er mwyn cefnogi cydlynwyr addysg grefyddol newydd.

Cyflwynwyd 11 adroddiad hunan arfarnu i sylw CYSAG Môn yn ystod y flwyddyn. Derbyniwyd adroddiadau gan ysgolion cynradd Biwmaris, Brynsiencyn, Llanfawr, Rhosybol, Cylch y Garn, Caergeiliog, Parch. Thomas Ellis, Esceifiog, Kingsland ac Ysgol y Santes Fair yn ystod y flwyddyn ac un adroddiad uwchradd am ansawdd yr addoli ar y cyd gan Ysgol David Hughes, Porthaethwy.

Mae'r adroddiadau hunan arfarnu yn gofyn i ysgolion i ymateb i gwestiwn allweddol 1 a 2 o Fframwaith Arolygu Cyffredin ESTYN. Mae'r ysgolion yn cyflwyno barn gryno am brif gryfderau cyflawniad y dysgwyr ac yn nodi'r agweddau a fydd yn cael sylw dros y ddwy flynedd nesaf. Maent hefyd yn cyflwyno barn gryno am ansawdd y ddarpariaeth mewn addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Yn sgil y broses o hunan arfarnu safonau, dyfarnodd yr ysgolion y graddau isod:

	Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addoli ar y cyd?			
	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
Cynradd		9	1			9	1			11		
Uwchradd		*				*				1		
Cyfanswm		9	1			9	1			12		

- Ni chyflwynwyd arfarniad o safonau a'r ddarpariaeth addysg grefyddol gan Ysgol David Hughes.

Roedd llawer o'r adroddiadau hunan arfarnu yn ymateb i ofynion CYSAGau Gwynedd a Môn trwy gyflwyno sylwadau arfarnol oedd yn seiliedig ar dystiolaeth bendant. Nododd pob pennaeth bod yr ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd. Yn yr enghreifftiau gorau roedd y sylwadau yn feintiol ac yn fesuradwy ac yn cyfeirio at ofynion y Maes Llafur Cytûn.

Pa mor dda yw'r deilliannau mewn addysg grefyddol?

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

Cyfnod Sylfaen

- bod y rhan fwyaf yn gallu siarad am eu teimladau, eu gweithrediadau a'u barnau erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen a bod ychydig yn disgrifio a chynnig sylwadau syml ar safbwyntiau pobl eraill (Ysgol Biwmaris).

- bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn gallu trafod a gofyn cwestiynau perthnasol i storïau crefyddol erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen, (Ysgol Brynsiencyn).
- chwilfrydedd ac agweddau cadarnhaol y disgyblion wrth iddynt ddysgu am bobl o grefyddau a diwylliannau eraill, (Ysgol Caergeiliog).

Cyfnod Allweddol 2

- bod llawer o ddisgyblion yng ngwaelod Cyfnod Allweddol 2 (CA2) yn gallu galw i gof, ymateb a chyfathrebu'n syml rai o'r credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sylfaenol yr ymchwiler iddynt nhw. Mae disgyblion mwy abl a thalentog (MAT) yn dechrau nodi'r hyn sy'n debyg ac yn wahanol mewn crefyddau. (Ysgol Biwmaris)
- bod y rhan fwyaf o ddisgyblion CA2 yn gallu enwi a disgrifio nodweddion rhai credoau yn dda, (Kingsland).
- y rhan fwyaf o ddisgyblion yng ngwaelod CA2 yn gallu siarad a gofyn cwestiynau am eu profiadau eu hunain, y byd o'u cwmpas ac agweddau ar grefydd, (Ysgol Brynsiencyn, Ysgol Cylch y Garn, Ysgol Esceifiog)
- bod llawer o ddisgyblion ym mrig CA2 yn gallu trafod eu hymatebion hwy ac eraill i gwestiynau am fywyd, y byd o'u cwmpas a chrefydd, (Ysgol Esceifiog)
- bod craffu ar waith disgyblion yn dangos bod y disgyblion yn datblygu'n dda mewn addysg grefyddol a bod eu gwybodaeth yn dda. (Ysgol Parch. Thomas Ellis)
- bod tua hanner o ddisgyblion CA2 yn gallu trafod cwestiynau sylfaenol crefyddol yn synhwyrol, (Ysgol Rhosybol), gan gydnabod bod cwestiynau crefyddol sylfaenol yn aml yn gymhleth (Ysgol Cylch y Garn).
- bod y rhan fwyaf o ddisgyblion erbyn diwedd CA2 yn gallu dwyn i gof, disgrifio ac esbonio credoau crefyddol a dechrau esbonio effaith crefydd ar fywydau credinwyr, (Ysgol Caergeiliog)
- bod disgyblion yn gwneud cynnydd yn eu llythrennedd crefyddol, (Ysgol y Santes Fair)

Ysgol uwchradd

- perfformiad rhagorol CA3 (Haf 2015), perfformiad da CA4, a pherfformiad digonol CA5, (Ysgol Uwchradd Bodedern).
- Mae'r disgyblion yn mwynhau ystyried eu barnau eu hunain a thrafod gwahanol safbwyntiau gyda'u cyfoedion yn y gwersi. (Ysgol Uwchradd Bodedern)

Ymhlith yr agweddau a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf, roedd ysgolion yn nodi'r angen i:

- sicrhau bod disgyblion, erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen yn datblygu dealltwriaeth o effaith crefydd ar fywydau credinwyr (Ysgol Biwmaris, Ysgol Brynsiencyn, Ysgol Cylch y Garn, Ysgol Caergeiliog, Ysgol Esceifiog).
- ddatblygu geirfa fydd yn galluogi'r disgyblion fynegi barn ar frig y Cyfnod Sylfaen, (Ysgol Rhosybol).
- ddatblygu gallu rhesymegol y disgyblion i allu trafod cwestiynau mawr crefyddol, (Ysgol Brynsiencyn).
- ddatblygu gallu'r disgyblion i ddadansoddi a dehongli'r haenau o ystyr/symbolaeth a geir o fewn storïau crefyddol, defodau, celf, dawns a cherddoriaeth, (Ysgol Caergeiliog).
- wella medrau ysgrifennu estynedig y disgyblion mewn addysg grefyddol, (Ysgol y Santes Fair).

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addysg grefyddol?

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- yr amrywiaeth o weithgareddau 'addysg grefyddol' clodwiw yn llyfrau disgyblion y Cyfnod Sylfaen, (Ysgol Rhosybol)
- cynlluniau gwaith ar gyfer y Cyfnod Sylfaen sydd wedi ymgorffori gofynion 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' o fewn gweithgareddau bwriadus a ffocws ar gwestiynau mawr sydd wedi bod yn gyfrwng i sicrhau dyfnder a datblygiad mewn sgiliau ymholi disgyblion CA2, (Ysgol Cylch y Garn);
- gweithgareddau sy'n seiliedig ar storïau, chwarae rôl a chwarae addysgol sy'n cyfrannu'n effeithiol at allu pob disgybl i ddeall mwy amdanynt eu hunain a safbwyntiau pobl eraill, (Ysgol Caergeiliog)
- y defnydd o TGCh fel cyfrwng i ymchwilio ac i ffilmio gwaith i gyfoethogi'r addysgu, (Ysgol Rhosybol).
- bod ymweliad addysgol i Gadeirlan Llanelwy wedi codi brwdfrydedd y disgyblion tuag at addysg grefyddol ac felly wedi cynnal safonau da sy'n amlwg yn eu gwaith mewn llyfrau ac ar wal arddangos. (Ysgol Biwmaris)
- y cynnydd sylweddol ym mhoblogrwydd addysg grefyddol yn ystod y 5 mlynedd diwethaf, (Ysgol Caergeiliog)
- mapio cadarn ar gyfer cynllunio tymor hir a chanol mewn addysg grefyddol, (Ysgol Kingsland)
- cynlluniau manwl, gyda ffocws ar gwestiynau mawr sy'n sicrhau dilyniant a datblygiad mewn gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau ymholi'r disgyblion, (Ysgol Esceifiog)
- safonau addysgu mewn gwersi addysg grefyddol yn dda, (Ysgol y Santes Fair)
- bod y ddarpariaeth yn ysgogi disgyblion CA3 i fwynhau dysgu am ymatebion crefyddol gwahanol i gwestiynau sylfaenol fel, '*A oes bywyd ar ôl marwolaeth?*', '*Beth yw ystyr bywyd?*' '*A ydych yn credu mewn gwyrthiau?*', '*Mae bywyd yn rhy fyr i ddal dig. Dylid anghofio a maddau bob tro*'. (Ysgol Uwchradd Bodedern).

Ymhlith yr agweddau fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf mae'r ysgolion yn nodi'r angen i:

- gryfhau tasgau heriol ac ymestynol ar gyfer y disgyblion mwy galluog ymhob dosbarth, (Ysgol Biwmaris, Ysgol Cylch y Garn, Ysgol Esceifiog), yn enwedig wrth weithio drwy'r cwestiynau sylfaenol, crefyddol a dynol, (Ysgol Cylch y Garn).
- wahodd credinwyr i'r ysgol er mwyn trafod materion crefyddol, (Ysgol Brynsiencyn).
- sicrhau mwy o gyfleodd i ddisgyblion B2 i gywain gwybodaeth yn annibynnol, (Ysgol Rhosybol).
- sicrhau dilyniant yn y cynllunio a defnyddio mwy o gwestiynau mawr, (Ysgol Rhosybol).
- ddatblygu cyfleoedd i ysgrifennu estynedig o fewn addysg grefyddol ac addasu'r cynlluniau er mwyn cynnwys dull mwy trawsgwricwlaidd, (Ysgol Parch. Thomas Ellis).
- sicrhau mwy o gyfleodd i astudio awdurdod crefyddol megis testunau sanctaidd, arweinwyr crefyddol a chodau, (Ysgol Caergeiliog)
- barhau i osod meini prawf llwyddiant a rhoddi cyfle i'r plant fyfyrar ar y dysgu, (Ysgol Cylch y Garn, Ysgol Esceifiog).
- ddatblygu'r dimensiwn Cymreig mewn gwersi addysg grefyddol, (Ysgol y Santes Fair)
- gau'r bwlch rhwng cyflawniad disgyblion sy'n derbyn prydiau ysgol am ddim (PYD) a'u cyd-ddisgyblion, (Ysgol Uwchradd Bodedern).
- Ddatblygu tasgau heriol, diddorol ac ymestynol ar gyfer y disgyblion mwy abl a thalentog, (Ysgol Uwchradd Bodedern).

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Roedd pob ysgol yn cydymffurfio â'r gofynion statudol.

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- yr ethos sydd yn wahanol i ethos pob dydd yr ysgol ym mhob sasiwn addoli ar y cyd, gan fod hyn yn gyfle i rannu gwerthoedd o barch distaw, (Ysgol Biwmaris, Ysgol Cylch y Garn)

- bod llawer o'r plant yn cyfrannu'n effeithiol i'r sesiynau addoli ar y cyd trwy rannu eu teimladau, (Ysgol Brynsiencyn).
- sesiynau addoli ar y cyd sy'n gwneud cyfraniad sylweddol at ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion (Ysgol Parch. Thomas Ellis, Ysgol Cylch y Garn, Kingsland), y staff a'r gymuned ehangach, (Ysgol Parch. Thomas Ellis)
- y cyfleoedd a geir i wrando ar stori, cyflwyniad gan aelod o staff neu ymwelydd yn ogystal a gweddio a chanu, (Ysgol Rhosybol)
- bod y sesiynau addoli ar y cyd yn cael eu cynllunio, eu paratoi a'u harfarnu gan yr Uwch Dim Rheoli er mwyn sicrhau bod y profiadau yn berthnasol ac o ansawdd da, (Ysgol Caergeiliog)
- bod y disgyblion yn cael cyfleoedd rheolaidd i adfyfrio'n dawel mewn sesiynau addoli ar y cyd, (Ysgol y Santes Fair).
- sesiynau addoli ar y cyd sy'n cyfrannu at ddealltwriaeth y disgyblion o faterion moesol ac ysbrydol a sy'n eu helpu i barchu amrywiaeth, gwirionedd, cyfiawnder, hawliau a chyfrifoldeb yn ogystal a meithrin ysbryd cymunedol a hyrwyddo ethos o barch sy'n greiddiol i'r ysgol (Ysgol Uwchradd Bodedern).

Ymhlith y materion a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flynedd nesaf mae'r angen i:

- cyflwyno mwy o gyfleoedd i gyd-ganu, (Ysgol Biwmaris).
- sicrhau bod y sesiynau addoli ar y cyd a gynhelir yn y dosbarth yn dilyn yr un themâu a'r un drefn a'r sesiynau torfol, (Ysgol Brynsiencyn).
- sicrhau bod yr addoli ar y cyd yn y ddwy adran yn cydymffurfio a'r rheoliadau a'r gofynion, (Ysgol Cylch y Garn).
- sicrhau cyfleoedd i ddisgyblion ddarllen yn y gwasanaeth, (Ysgol Rhosybol);
- ddarparu cyfleoedd i ddisgyblion i gynllunio ac arwain sesiynau addoli ar y cyd, (Ysgol y Santes Fair).⁴
- efelychu'r arferion rhagorol ymhob sesiwn addoli ar y cyd (Ysgol Uwchradd Bodedern).

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Ynys Môn

- Datblygu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau rheolaethol cydlynwyr ac arweinyddion pwnc fel eu bod yn gallu arwain gwelliannau yn eu hysgolion;
- Sicrhau bod ysgolion yn cael mynediad at ganllawiau ac arferion da a fyddai'n gwella deilliannau addysg grefyddol eu disgyblion ac ansawdd yr addysg grefyddol ac yn adlewyrchu egwyddorion ac argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'.

2.3.2 Asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol yn y sector uwchradd

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs llawn)

Mae'r data yn cynrychioli disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2016.

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	5	34	94	128	44.1	45.7	45.3	82.4	85.1	84.3	94.1	100	98.4			
2015	5	53	97	150	34.0	51.5	45.3	81.1	82.5	82.0	100	100	100	44	47	46
2014	5	27	110	137	40.7	55.5	52.6	81.5	87.3	86.1	100	100	100	44	48	47
2013	5	32	108	140	28.1	46.3	42.1	81.3	82.4	82.1	100	100	100	44	46	46
2012	4	46	110	156	43.5	65.5	59.0	76.1	94.5	89.1	100	100	100	44	50	49
2011	5	46	100	146	21.7	58.0	46.6	67.4	92.0	84.2	100	100	100	41	49	47

Nid yw sgôr cyfartalog y disgyblion yn eu pynciau eraill ar gael i'r ymgynghorydd dyniaethau. O ganlyniad mae'n amhriodol i gymharu perfformiadau ysgolion. Fodd bynnag, mae adrannau Addysg Grefyddol yn gallu cael mynediad i data sy'n dangos sut mae'r ymgeiswyr wedi perfformio mewn cwestiynau unigol ac mewn pynciau eraill. Fe'u cynghorir i ddefnyddio'r wybodaeth hyn yn eu hunan arfarniad.

2016	Nifer yn sefyll			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
Ysgol Syr Thomas Jones	8	15	23	25.0	80.0	60.9	75.0	100.0	91.3	100.0	100.0	100.0			
Ysgol Uwchradd Caergybi	4	4	8	0.0	75.0	37.5	0.0	100.0	50.0	50.0	100.0	75.0			
Ysgol Gyfun Llangejni	6	13	19	16.7	69.2	52.6	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			
Ysgol David Hughes	14	36	50	71.4	50.0	56.0	100.0	97.2	98.0	100.0	100.0	100.0			
Ysgol Uwchradd Bodedern	2	26	28	100.0	3.8	10.7	100.0	50.0	53.6	100.0	100.0	100.0			
660	34	94	128	44.1	45.7	45.3	82.4	84.1	84.3	94.1	100.0	98.4			
GWE (6 awdurdod)	732	1,292	2,024	17.8	33.2	27.6	65.6	80.5	75.1	99.0	99.8	99.6			

Canlyniadau da iawn

- 128 ymgeisydd o 5 ysgol ym Môn, 22 ymgeisydd llai nag yn 2015.
- Mae'r nifer o ddisgyblion mewn dosbarthiadau yn amrywio o 8 disgybl mewn un ysgol i 50 mewn ysgol arall.
- 45.3% o'r ymgeiswyr yn derbyn graddau A*/A (rhagoriaeth) am yr ail flwyddyn yn olynol.
- 84.3% o ymgeiswyr yn ennill cymhwyster level 2 (A*- C) sy'n gynydd (+2.3%) ers 2015. Dau ymgeisydd a fethodd dderbyn derbyn cymhwyster Lefel 1 (1.6%)
- Mae mwy o ferched na bechgyn yn dewis Astudiaethau Crefyddol fel opsiwn TGAU (B 34 : G 94).

- Ychydig iawn o wahaniaeth sydd rhwng perfformiad y bechgyn mewn cymhariaeth a pherfformiad y merched ar y lefelau uwch, A*/A (1.6%), L2 (1.7%), er bod bwlch wedi ymddangos ar L1 (5.9%) am y tro cyntaf ers chwech mlynedd.

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs byr)

Mae'r data yn cynrychioli disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2016. Mae'r disgyblion hyn wedi penderfynu hawlio eu pwyntiau am y cwrs byr TGAU yn hytrach na pharhau gyda'u hastudiaethau am ail flwyddyn. Mae ychydig iawn o ysgolion yn cynnig cwrs byr Astudiaethau Crefyddol TGAU fel cymhwyster ar gyfer y cwrs statudol Addysg Grefyddol CA4.

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	2*	1	3	4	0.0	0.0	0.0	0.0	66.6	50%	100%	66.6	75%			
2015	2	0	4	4	0.0	75.0	75.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	25	25
2014	1	6	28	34	50.0	71.4	67.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	23	26	25
2013	2	11	32	43				72.7	84.4	81.4	100	100	100	21	25	24
2012	3	4	3	7				50.0	66.7	57.1	100	100	100	19	21	20
2011	2	32	37	69	0.0	0.0	0.0	65.6	86.5	76.8	100	100	100	20	24	22

*Disgyblion sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol ac Ysgol David Hughes

Canlyniadau Safon Uwch: Astudiaethau Crefyddol

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% A*/A			% A-C			% A-E		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	4			54			13.0			74.1			100
GwE				288			15.3			72.9			99.7

Canlyniadau Uwch Gyfrannol: Astudiaethau Crefyddol

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% A*/A			% A-C			% A-E		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	4			11			9.1			36.4			54.5
GwE				95			8.4			38.9			78.9

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Annog adrannau uwchradd i ymateb i unrhyw negeseuon a amlygir yn sgil dadansoddi data perfformiad mewnol ac allanol ysgolion;
- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn cael mynediad i arweiniad pynciol bwrdd arholi CBAC a hwyluso cyfleoedd iddynt gydweithio gydag ymarferwyr arweiniol GwE (Mefys Edwards ac Angharad Derham) wrth ymateb i fanylebau yr arholiadau TGAU a Safon Uwch newydd.

2.3.3 Adroddiadau arolygu ESTYN

Cyflwynwyd gwybodaeth am arolygiadau 3 ysgol gynradd ac 1 ysgol uwchradd yn ystod 2016-17.

Ysgol	Dyddiad	Gofal cymorth ac arweiniad (2.3) <i>A oes cyfeiriad at: datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol?</i>	Gofal cymorth ac arweiniad (2.3) <i>A oes cyfeiriad at: addoli ar y cyd?</i>	Profiadau dysgu (2.1) <i>A oes cyfeiriad at: Addysg Grefyddol?</i>	Gweithio mewn partneriaeth (3.3) <i>A oes cyfeiriad at gymunedau crefyddol lleol?</i>
Gynradd Bodedern	Tachwedd	✓	✓ ¹	✓	✓
Llanfawr ²	Tachwedd	✗	✗	✓	✗
Niwbwrrch	Ionawr	✓	✓	✓	✓
David Hughes ²	Mawrth	✓	✗	✓	✗

1. Mae'r adroddiadau yn cyfeirio at 'gwasanaethau' nid sesiynau addoli ar y cyd.

2. Roedd Ysgol Llanfawr ac Ysgol David Hughes yn ysgolion peilot ar gyfer Fframwaith Arolygu newydd ESTYN

Prin yw'r cyfeiriadau at addysg grefyddol yn adroddiadau ESTYN, ond mae'r adroddiadau yn nodi bod:

- tair o'r ysgolion yn darparu ystod o brofiadau dysgu priodol sy'n hyrwyddo datblygiad cymdeithasol, moesol, ysbrydol a diwylliannol y disgyblion yn effeithiol;
- dwyt o'r ysgolion yn cynnal sesiynau addoli ar y cyd pwrpasol;
- dwyt o'r ysgolion wedi sefydlu partneriaethau priodol gyda chymunedau crefyddol lleol;
- llawer o'r ysgolion yn darparu profiadau dysgu gwerthfawr sy'n datblygu dealltwriaeth y disgyblion o greddoau a chrefyddau gwahanol.

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

Mae Mr. Gareth Jones, swyddog addysg Cyngor Ynys Môn yn sicrhau bod arweiniad ac argymhellion CYSAG Môn yn cael eu trosglwyddo i benaethiaid yr ysgolion cynradd ac uwchradd. Mae Cyngor Ynys Môn yn comisiynu'r GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion) i gefnogi cyfarfodydd CYSAGau Môn ac i gynrychioli CYSAG Môn mewn cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol.

Rhannwyd arferion da yn ystod y flwyddyn trwy estyn gwahoddiad i gynrychiolwyr ysgol i amlinellu'r profiadau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd a ddarperir i'w disgyblion:

- Cydlynnydd Ysgol y Bont (ysgol arbennig)
- Cydlynnydd Ysgol Llanfawr
- Pennaeth Ysgol Uwchradd Caergybi a chynrychiolydd o 'Gobaith Môn'.

Lluniwyd cynllun gweithredu ar gyfer CYSAG Môn yn ystod cyfarfod Haf 2016 yn amlinellu pedair blaenoriaeth ar gyfer 2016-17 (gweler atodiad 3.7). Roedd y blaenoriaethau yn codi o drafodaethau'r flwyddyn ac adroddiad blynyddol 2014-15 a 2015-16. Fodd bynnag, mewn cyfnod o doriadau cyllidol, nid oes bellach gwasanaeth ymgynghorol lleol sy'n gallu cynnig cefnogaeth neu hyfforddiant i athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol ac mae'n her gynyddol i CYSAGau i allu cynghori a chefnogi ysgolion.

Blaenoriaeth 1: Datblygu arweinyddiaeth dda ym maes addysg grefyddol ac addoli ar y cyd

Blaenoriaeth 2: Dyfodol Llwyddiannus (Argymhellion Donaldson ac Addysg Grefyddol)

Blaenoriaeth 3: Cefnogi athrawon uwchradd wrth gyflwyno manyleb TGAU newydd

Blaenoriaeth 4: Hyrwyddo Addoli ar y Cyd o ansawdd

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod yr ymgynghorydd her yn cynnig gweithdai tymhorol er mwyn cynnig arweiniad i gydlynwyr pwnc wrth iddynt hunan arfarnu addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yn eu hysgolion.
- Ymateb i flaenoriaethau cynllun gweithredu 2016-17.

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi a dosbarthu canllawiau i gefnogi athrawon addysg grefyddol:

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

Yn ystod 2014-15, comisiynwyd yr Athro Graham Donaldson i gynnal adolygiad annibynnol o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu yng Nghymru. Mae CYSAG Môn wedi cyfrannu at y broses ymgynghorol, y 'Sgwrs Fawr' ac wedi trafod argymhellion y ddogfen 'Dyfodol Llwyddiannus' a gyhoeddwyd yn Chwefror 2015. Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru yn cael ei chynrychioli ar y Grŵp Rhanddeiliaid Strategol Llywodraeth

Cymru ac mae Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi mynychu cyfarfodydd yn ystod y flwyddyn gyda chynrychiolwyr o Adran Cwricwlwm Llywodraeth Cymru wrth iddynt gefnogi'r ysgolion arloesol a datblygu Cwricwlwm i Gymru. Mae Miss Bethan James, yr Ymgynghorydd Her (GwE) sy'n cefnogi CYSAGau Gwynedd a Môn yn cydweithio gydag aelodau PYCAG er mwyn cynorthwyo athrawon i baratoi at y cwricwlwm newydd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn ymwybodol o'r canllawiau sydd ar gael ac yn gweithredu ar yr arweiniad;
- Annog athrawon addysg grefyddol Ynys Môn ac aelodau CYSAG Môn i gyfrannu'n llawn at unrhyw adolygiad o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu;

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

Mae CYSAG Môn yn argymhell yr adnoddau canlynol i athrawon addysg grefyddol a phenaethiaid ysgolion yr ardal:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (2011)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol uwchradd yn ymwybodol o gasgliadau ac yn gweithredu ar argymhellion adroddiad ESTYN.

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i ChYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "penderfynu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Môn wedi derbyn canllawiau addoli ar y cyd:
 - 'Arweiniad atodol ar arolygu addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Mehefin 2008);
 - Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2013).
- Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addoli ar y cyd trwy dderbyn a thrafod hunan arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.
- Mae CYSAG Môn yn argymhell bod ysgolion yn defnyddio amrediad o adnoddau er mwyn darparu sesiynau addoli ar y cyd ystyrlon i'w disgyblion:

- Safle Moodle CYNNAL: canllawiau, amserlen enghreifftiol, rhestr o lyfrau a gwefannau defnyddiol, deunyddiau enghreifftiol gan ysgolion cynradd yr ardal.

Gan fod y gefnogaeth ymgynghorol i addysg grefyddol wedi gorffen ym mis Mawrth 2013 mae aelodau CYSAGau Gwynedd a Môn wedi ystyried dulliau amgen o gyflawni eu dyletswyddau i fonitro safonau a chynghori'r awdurdod addysg. Dosbarthwyd holiadur i aelodau CYSAG Môn (28.06.14) ac ymatebodd deg aelod. Mae'r dadansoddiad (26.11.14) yn dangos bod:

- holl aelodau CYSAG Môn yn teimlo'n hyderus yn eu dealltwriaeth o ofynion statudol addoli ar y cyd mewn ysgolion;
- llawer o'r aelodau yn barod i ymweld â sesiwn/sesiynau addoli ar y cyd mewn sampl o ysgolion pob tymor.

Mewn ymateb i argymhellion CYSAG Môn, mae'r Awdurdod Addysg wedi llythyru'r ysgolion yn rheolaidd yn gofyn iddynt estyn gwahoddiad i aelodau CYSAG i fynychu sesiwn addoli ar y cyd. Cytunwyd (6.10.15) y byddai'r aelodau yn treialu pro-fforma ar gyfer cofnodi eu harsylwadau yn ystod eu hymweliadau addoli ar y cyd am gyfnod o flwyddyn. Mae Grŵp Strategol Cynradd Môn yn cefnogi'r defnydd o'r pro fforma (Atodiad X) a dosbarthwyd copi i bob ysgol. Mynychodd un aelod sesiwn addoli ar y cyd yn Ysgol Uwchradd Caergybi yn ystod y flwyddyn.

Penderfyniadau

Ni chafwyd cais gan unrhyw ysgol am benderfyniad mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addoli ar y cyd o ansawdd;
- Annog ysgolion i wahodd aelodau o CYSAG Môn i fynychu sesiynau addoli ar y cyd yn ysgolion y sir.
- Sicrhau bod ysgolion ac aelodau CYSAG yn derbyn copïau o 'Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN), a 'Canllawiau ynglyn ag addoli ar y cyd' (Cymdeithas CYSAGau Cymru);

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

Sefydlwyd CYSAG gan Bwyllgor Addysg Môn yn 1996 i gynnwys:

Cristnogion a Chrefyddau Eraill, sef

- Yr Eglwys Fethodistaidd
- Undeb Bedyddwyr Cymru
- Eglwys Bresbyteraidd Cymru
- Yr Eglwys yng Nghymru
- Undeb yr Annibynwyr
- Yr Eglwys Gatholig

Athrawon, sef,

- Cymdeithas y Prifathrawon (SHA)
- Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
- Cymdeithas yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawon (NASUWT)
- Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
- Cymdeithas yr Athrawon a'r Darlithwyr (ATL)
- Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)

Aelodau etholedig

Cynrychiolwyr yr Enwadau Crefyddol

Yr Eglwys Fethodistaidd
Undeb Bedyddwyr Cymru
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Yr Eglwys yng Nghymru
Undeb yr Annibynwyr
Yr Eglwys Babyddol

Parch./Rev. Kate McClelland (Haf 2016)
Mrs Catherine Jones
Mr Rheinallt Thomas
Ms Kirsty Williams
Yr Athro Euros Wyn Jones
Mr Christopher Thomas

Cynrychiolwyr Athrawon (cyfetholwyd)

Ysgol Gynradd Llangaffo
Ysgol Parch Thomas Ellis
Ysgol Uwchradd Bodedern
Ysgol Syr Thomas Jones

Manon Morris Williams
Alison Jones
Heledd Hearn
Mefys Jones Edwards

Cynrychiolwyr yr Awdurdod Addysg Lleol

Cynghorydd Glyn Haynes
Cynghorydd Gwilym O Jones
Cynghorydd Alun Mummery
Cynghorydd Bryan Owen
Cynghorydd Dylan Rees (**Cadeirydd**)
Cynghorydd Alun Roberts

Aelodau Cyfetholedig (heb bleidlais)

Rheinallt Thomas

Cyngor yr Ysgolion Sul

Swyddogion

Delyth Molyneux
Gareth Jones
Bethan James

Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes
Swyddog Addysg a chlerc CYSAG Môn
Ymgynghorydd Her GwE

Shirley Cooke

Swyddog Pwyllgor

3.3 Cyfarfodydd CYSAG 2016-17

Mae dyddiadau'r cyfarfodydd ar gael ymlaen llaw trwy gysylltu â Chlerc CYSAG. Yn ystod 2016 – 2017, cyfarfu CYSAG Ynys Môn ar dri achlysur:

- 11 Hydref 2016
- 14 Chwefror 2017
- 13 Mehefin 2017

Trafodwyd y materion canlynol ac ymhelaethir ar rai ohonynt yng nghorff yr adroddiad hwn:

a) Cyfarfod 11 Hydref 2016

- Materion yn codi: llythyr at CBAC am gyrsiau a deunyddiau TGAU, diweddariad ar gynnydd Ysgol Pencarnisiog, ymweliadau i arsylwi addoli ar y cyd.
- Adroddiadau hunan arfarniadau ysgolion: Biwmares, Brynsiencyn, Parch. Thomas Ellis, Uwchradd Bodedern.
- Adroddiad blynyddol (drafft) CYSAG Ynys Môn 2015/2016
- Diweddariad gan ymgynghorydd her GwE: TGAU newydd
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno adroddiad llafar o'r cyfarfod a gynhaliwyd yn Rhyl, Sir Ddinbych ar 23 Mehefin 2017

b) Cyfarfod 14 Chwefror 2017

- Materion yn codi: cynrychiolaeth Cyngor Ysgolion Sul
- Arolygiadau ESTYN: Ysgol Gynradd Bodedern, Ysgol Llanfawr
- Hunan arfarniadau ysgolion: Llanfawr, Rhosybol, Cylch y Garn, Caergeiliog, Ysgol David Hughes
- Diweddariad gan ymgynghorydd her GwE:
 - Safonau addysg grefyddol
 - Adnoddau Addysg Grefyddol
 - Addysg Grefyddol a'r Cwricwlwm am Oes
 - Astudiaethau Crefyddol TGAU/Safon Uwch
 - Cynllun Gweithredu CYSAG Ynys Môn
- Cyfansoddiad y pwyllgor
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau o'r cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghaerfyrddin ar 18 Tachwedd, 2016.

c) Cyfarfod 13 Mehefin 2017

- Cyflwyniad gan Ysgol Llanfawr, Ysgol Uwchradd Caergybi a Gobaith Môn
- Arolygiadau ESTYN: Ysgol Gynradd Niwbwrch, Ysgol David Hughes
- Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion: Kingsland, Esceifiog, Llanfairpwll, Santes Fair.
- Diweddariad gan yr Ymgynghorydd Her
- Cyfansoddiad CYSAG
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau ar gyfer y cyfarfod a gynhaliwyd ym Mrynbuga, Sir Fynwy ar 3 Mawrth 2017.

3.3.1 Mae CYSAG Ynys Môn wedi ymaelodi â Chymdeithas CYSAGau Cymru ac y mae ei haelodau yn mynychu cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn rheolaidd.

Mynychwyd cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn ystod y flwyddyn gan y cynrychiolwyr canlynol:

- Rheinallt Thomas
- Mefys Edwards (cyflwyniad)

Mynychwyd cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn ystod y flwyddyn gan y sylwebyddion canlynol:

- Miss Bethan James – ymgynghorydd her GwE

3.3.2 Darperir cynhaliath broffesiynol i GYSAG fel a ganlyn:

Delyth Molyneux, Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes

Gareth Jones , Swyddog Addysg sy'n gweithredu fel Clerc CYSAG

Bethan James, ymgynghorydd her GwE

Shirley Cooke, Swyddog Pwyllgor sy'n cofnodi ac yn gweinyddu CYSAG ar ran Cyngor Ynys Môn

Dylid cyfeirio ymholiadau at Glerc CYSAG, Adran Addysg a Hamdden, Ffordd Glanhwfa, Llangefni.
LL77 7EY

3.3.3 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad CYSAG

Dosberthir copi electronaidd o'r adroddiad blynyddol i'r canlynol:

- Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru
- Gwefan Ysgolion Ynys Môn
- Cymdeithas CYSAGau Cymru

Darperir copi hefyd i:

- Aelodau CYSAG Môn

3.4 Templed CYSAG Ynys Môn ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

Rhesymeg

Rheolir Addysg Grefyddol yn lleol gan Gyngor Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Addysg Grefyddol (CYSAG). Mae'n cynnwys tri phwyllgor: cynrychiolwyr prif draddodiadau crefyddol yr ardal, cynrychiolwyr athrawon a chynrychiolwyr yr awdurdod lleol. Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a))

Cred **CYSAG Ynys Môn** y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol gan obeithio y bydd y canllawiau sy'n dilyn yn galluogi penaethiaid i gefnogi CYSAG yn ei dyletswyddau.

Yn y gorffennol, mae **CYSAG Ynys Môn** wedi monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- adolygu adroddiadau arolygu ESTYN;
- dadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- cael adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ysgolion/ymgynghorol lleol;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu enghreifftiau o arferion da gydag aelodau CYSAG.

Ni fydd Fframwaith Arolygu newydd ESTYN bellach yn cyfeirio'n benodol at Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae **CYSAG Ynys Môn** felly yn awyddus i fanteisio ar y cyfundrefnau a'r arferion a ddefnyddir ar hyn o bryd gan benaethiaid ac athrawon wrth iddynt baratoi at y Fframwaith Arolygu newydd. Yng nghyfarfod **CYSAG Ynys Môn** ar 14 Chwefror 2011 penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau.

Gofynnir yn garedig i holl ysgolion cynradd ac uwchradd y sir i gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Ynys Môn:

Manylion cyswllt:

Enw (Clerc CYSAG): Mr Gareth Jones

Cyfeiriad: Adran Addysg a Hamdden, Ffordd Glanhwfa, Llangefni

Ers 2008, mae CYSAGau ar draws Cymru wedi mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (APADGOS, 2008) fel eu maes llafur cytûn lleol. Mae aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi croesawu'r cysondeb hwn ar draws Cymru gan eu bod wedi gallu cydweithio i baratoi canllawiau cyffredin i ysgolion a ChYSAGau. Mae amryw o GYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu cyfundrefn neu broses debyg i'r un a amlinellir yn y ddogfen hon.

Enw'r Ysgol:

Cyfeiriad:

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1, Maes Llafur Cytûn Lleol, Addysg Grefyddol, Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011), Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011), Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009), Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013), Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr CBAC.

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Materion i gael sylw

Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	--	---------	--	------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.1 a 2.2, Maes Llafur Cytûn Lleol, Addysg Grefyddol, Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011), Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011), Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009), Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013), Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr CBAC.

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Materion i gael sylw

Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	--	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy	Nac ydy
--	-----	---------

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2011) , 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	--	----------------	--	-------------------	--

Llofnod: (Pennaeth)

Dyddiad:

3.5 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs llawn) yn dangos?

Nifer yn sefyll B G Σ	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU llawn mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
% Rhagoriaeth B G Σ	Dyma'r ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill A* neu A mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
% L2 B G Σ	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 2 yn cyfateb i raddau A* i C mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i C mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
% L1 B G Σ	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 1 yn cyfateb i raddau A* i G mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i G mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
Sgôr cyfartalog y pwnc B G Σ	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* felly yn gyfwerth a 58 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 40 phwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu (÷) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn a'r genethod mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir. Mae'r symbol Σ yn cynrychioli'r cyfanswm o'r ymgeiswyr.

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs byr) yn dangos?

Nifer yn sefyll B G Σ	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU byr mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
% Rhagoriaeth B G Σ	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cyrsiau byr yn cyfrannu 10% o bwyntiau i'r trothwy Lefel 1 a Lefel 2. 29 pwynt yw gwerth A* mewn cwrs byr.
% L2 B G Σ	
% L1 B G Σ	
Sgôr cyfartalog y pwnc B G Σ	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* (cwrs byr) felly yn gyfwerth a 29 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 11 pwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu (÷) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn, genethod a chyfanswm y grŵp dysgu mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir.

3.6: Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG Ynys Môn wrth iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd

Cyngor Sefydlog ar Addysg Grefyddol

Mynychais sesiwn addoli ar y cyd mewn:	ysgol arbennig ysgol gynradd ysgol uwchradd	☐ ☐ ☐
Mynychais sesiwn addoli ar y cyd:	torfol/ysgol gyfan dosbarth cyfnod allweddol	☐ ☐ ☐
Yn cyfrannu i'r sesiwn addoli ar y cyd oedd:	y pennaeth disgyblion athro/athrawon arweinydd crefyddol lleol rhiant/rhieni llywodraethwr	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Roedd y sesiwn addoli ar y cyd wedi para:	llai na 5 munud rhwng 5-10 munud rhwng 10-15 munud dros 15 munud.	☐ ☐ ☐ ☐

Thema'r sesiwn addoli ar y cyd oedd: _____

Clywais:

Stori Feiblaidd	☐	Cyflwyniad gan oedolyn	☐
Stori o draddodiad crefyddol arall	☐	Cyflwyniad gan y disgyblion	☐
Stori foesol/cyfoes/hanesyddol addas	☐	Disgyblion yn myfyrio'n dawel mewn ymateb i ysgogiad	☐
Disgyblion yn gweddïo (yn unigol neu ar y cyd)	☐		☐
Emyn /carol Cristnogol	☐		☐
Cân addas	☐		☐

Tanlinellwch y tri datganiad gorau sy'n disgrifio'r sesiwn addoli ar y cyd.

Heddiw, roedd y sesiwn addoli ar y cyd yn:

- datblygu gallu dysgwyr i fyfyrion ar eu teimladau, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain;
- datblygu ymwybyddiaeth dysgwyr o fywyd mewnol a dimensiwn ysbrydol pob unigolyn;
- trafod a hybu ymatebion i gwestiynau sylfaenol ynglŷn ag ystyr bywyd, newid a marwolaeth;
- datblygu credoau a gwerthoedd, yn bersonol ac yn gymunedol fel ei gilydd;
- hybu dealltwriaeth o greddoau a gwerthoedd pobl eraill naill ai yn lleol neu yn fyd-eang;
- cynyddu hunan-barch ac ymdeimlad o bwrpas mewn bywyd;
- meithrin y gallu dynol i wneud dewisiadau moesol er da neu er drwg;
- hybu gwerthoedd, ystyr a phwrpas a rennir;
- darparu cyfleoedd i fyfyrion ar y digwyddiadau a'r profiadau 'hapus' a 'thrist' sy'n effeithio ar gymuned yr ysgol a'r gymuned leol, ac i'w rhannu;
- ategu dealltwriaeth ar y cyd o sut y gall dysgwyr unigol ac ysgol gyfrannu'n gadarnhaol at y gymuned ehangach
- datblygu dealltwriaeth o amrywiaeth ac anghydraddoldeb byd-eang.

Unrhyw sylw arall:

3.7 : Cynllun Gweithredu CYSAG Ynys Môn 2016-17

Adroddiad Blynyddol CYSAG Môn 2014-15/2015-16	Camau Gweithredu 2016-17 ALI (Awdurdod Lleol) YH (Ymgynghorydd Her) AC (Aelodau CYSAG)	Tystiolaeth	Deilliannau	
Datblygu arweinyddiaeth dda ym maes addysg grefyddol ac addoli ar y cyd Tudalen 8	- Cynnal gweithdy tymhorol i gydlynwyr AG (YH) - Cyflwyno amserlen a threfn hunan arfarnu (ALI) - Craffu ar adroddiadau hunan arfarnu ysgolion a rhannu'r prif negeseuon yn yr adroddiad blynyddol.	- Canllawiau hunan arfarnu - Amserlen a threfn hunan arfarnu. - Adroddiadau Hunan arfarnu'r ysgolion - Cofnodion CYSAG Ynys Môn	- Bron bob un ysgol wedi cyflwyno hunan arfarniad o safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd erbyn Haf 2017. - CYSAG wedi paratoi adroddiad crynodedol tymhorol a blynyddol o safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd.	😊
				😊
				😊
Dyfodol Llwyddiannus (Argymhellion Donaldson) ac Addysg Grefyddol Tudalen 12	- Cynrychioli Ynys Môn mewn unrhyw drafodaethau cenedlaethol parthed datblygu'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu (ALI+ YH + AC) - Cyfrannu at drafodaethau lleol er mwyn cynllunio profiadau dysgu yn ymateb i'r Maes Llafur Cytûn ag egwyddorion 'Dyfodol Llwyddiannus' (YH+ALI+AC)	- Cofnodion CYSAG Ynys Môn - Gohebiaeth a chanllawiau CYSAG Ynys Môn i ysgolion. - Enghreifftiau o arferion da	- Addysg Grefyddol yn cael ystyriaeth lawn wrth i ysgolion adolygu'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu. - Y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn dda neu'n well ym mhob ysgol. - Safonau addysg grefyddol yn dda neu'n well ym mhob ysgol.	😊
				😊
				😊
Cefnogi athrawon uwchradd wrth gyflwyno manyleb TGAU newydd. Tudalen 10	- Cefnogi athrawon uwchradd mewn unrhyw drafodaethau gyda CBAC neu Gymwysterau Cymru. - Cefnogi gwaith Arweinydd Rhanbarthol AG TGAU (Mefys Jones) - Annog pob adran TGAU AG i fanteisio ar y cyfleoedd i gyfrannu at y cydweithio lleol (Gwynedd a Môn) a rhanbarthol.	- Cofnodion CYSAG Ynys Môn - Gohebiaeth a chanllawiau CYSAG Ynys Môn i ysgolion. - Enghreifftiau o arferion da	- Athrawon AG ac ymgeiswyr AG TGAU yn teimlo'n hyderus wrth wynebu'r fanyleb newydd. - Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion uwchradd yn nodi bod safonau a'r ddarpariaeth ar gyfer CA4 yn dda neu'n well; - Canlyniadau TGAU Astudiaethau Crefyddol yn gyson dda neu'n well.	😊
				😊
				😊
Hwyluso Addoli ar y Cyd o ansawdd Tudalen 13	- Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio a'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addolir ar y cyd o ansawdd. - Annog ysgolion i wahodd aelodau o GYSAG Ynys Môn i fynychu sesiynau addoli ar y cyd	- Gohebiaeth i ysgolion - Adroddiadau llafar aelodau CYSAG - Cyfeiriadau tuag at addoli ar y cyd yn adroddiadau ESTYN	- Adroddiadau ESTYN yn nodi bod addoli ar y cyd yn dda. - Pob ysgol yn cydymffurfio â'r gofynion statudol. - Gwell dealltwriaeth ymhlith aelodau CYSAG o natur addoli ar y cyd mewn ysgolion.	😊
				😊
				😊

